

LANDMÄRKE NORRA EUROPA, ÖSTERSUND

JURYNS UTLÅTANDE 2003-05-20

OM TÄVLINGEN

Bakgrund

Tävlingen om "LANDMÄRKE NORRA EUROPA" ingår som ett led i en av det samlade näringslivet i Jämtland, Östersunds kommun, länsstyrelsen och EU:s strukturfonder bedrivna utredning om förutsättningarna att på Östberget på Frösön skapa en anläggning, en attraktion utifrån konceptet "Breath of Life" som sätter Jämtland på världskartan. Målet är enligt tävlingsprogrammet "att skapa något av ett visdomscenter, en mötesplats som andas god miljö, sunt förnuft. En plats för återhämtning, en plats för lärande, en plats för njutning och avstressning."

Formell tävlingsarrangör är Östersunds kommun. Tävlningen har genomförts i samarbete med Sveriges Arkitekter, som också svarat för jurysekretariat.

Tävlingsdeltagare

Tävlingen startade den 31 januari 2003. Efter ett öppet annonserat kvalificeringsförfarande i enlighet med Lagen om Offentlig Upphandling, med 85 inskickade intresseanmälningar, hade dessförinnan följande sex arkitektföretag/team valts ut att delta i tävlingen:

- LIVE & KPF (Kohn Pedersen Fox Associates) tillsammans med Zaha Hadid, England
- Lund och Valentin arkitekter, Sverige
- Stein Halvorsen AS, Norge
- Tegnestuen Vandkunsten, Danmark
- Rolf Bergsten arkitektkontor i samarbete med FFNS m fl, Sverige
- Wingårdhs arkitektkontor, Sverige

Tävlingsuppgiften

Konceptet "Breath of life" bygger på ett antal grundteman:

- Lärande av visdom och naturlighet ("visdomsakademi")
- Hälsa
- Upplevelseteknologi
- Samekultur/ursprungskultur

I tävlingsprogrammet beskrivs ett antal verksamheter med anknytning till dessa teman.

I övrigt förutsätts anläggningen innehålla bl a följande funktioner:

- Multiarena för 2 500 – 3 500 sittande
- Hotell med 200 – 220 rum
- Restauranger
- P-hus med 300 platser
- Uthyrningsbar yta för verksamheter kopplade till ovan nämnda teman 10 000 kvm
- Mellanstation för framtida gondolbana från centrum till flygplatsen

Tävlingsuppgiften bestod av två huvuddelar.

1. utformning av en anläggning på Östbergets topp i enlighet med det beskrivna konceptet
2. redovisning av förslag på ytterligare verksamheter i enlighet med konceptet samt förslag på namn och varumärke för anläggningen som helhet

Tävlingsförslagen

Inom utsatt tid, senast 2003-03-27, inkom sex tävlingsförslag:

- 8 SEASONS
- BIEFFE-BEANIE (kommentar: förslagsställaren menar troligen ”biesse-baenie” – sydsamiska för ”björntänder”)
- FOOTPRINT
- HUGIN & MUNIN
- PEAK OF INSIGHT
- SPÅR

Juryn

Tävlingsförslagen har bedömts av en i förväg utsedd jury bestående av.

Lars Wallrup	marknadsdir. Sveriges Turistråd, juryns ordförande
Farshid Moussavi	arkitekt o professor, FOA, London, utsedd av Sveriges Arkitekter
Nils Mjaaland	arkitekt o professor, Blå arkitektur landskap, Sthlm, utsedd av Sveriges Arkitekter
Steen Høyer	landskapsarkitekt o professor, Kunstakademiet, Köpenhamn (ersätter Rainer Stange), utsedd av Sveriges Arkitekter
Sören Westin	ordf. för Landmärke Norra Europa
Bert Sjödin	Östersund, repr. för Investera i Jämtland
Gunnar Johansson	Östersund, repr. för Investera i Jämtland
AnnaLena Rudolfsson	Storsjöhyttan glasdesign, Östersund
Ellen Arnesson	samordnare, Östersunds kommun
Martin Jacobsson	biolog, Östersunds kommun
Mats Svensson	Holiday Club Sweden, Åre

Siw Reuterswärd, arkitekt SAR/MSA, stadsarkitekt i Östersunds kommun, har varit sakkunnig till juryn.

Juryns sekreterare har varit arkitekt SAR/MSA Thomas Nordberg, Sveriges Arkitekters Tävlingservice.

Tävlingsfunktionär har varit Ante Åkerström, SWECO Projektledning, Östersund.

Juryn har under bedömningstiden haft 5 mötesdagar, fördelade på två pass.

GRUNDER FÖR JURYNs BEDÖMNING

Denna tävling är inriktad på idéer och koncept. De programgivna förutsättningarna är öppna och utveckling av programupplägget är en del av tävlingsuppgiften. Det handlar alltså inte enbart om att ge arkitektonisk form till ett givet lokalprogram, det handlar också om att vidareutveckla en given idé till ett nytt helhetskoncept och att transformera denna vision till en arkitektonisk attraktion. Ett arkitektoniskt projekt som speglar konceptet i sitt inre och yttre rum – i sin inre uppbyggnad och i sin relation till omgivningarna i såväl konkret fysiskt som abstrakt avseende.

Tävlingsprogrammet förutsätter dessutom att förslaget ska vara flexibelt och kunna vidareutvecklas efter tävlingen. Förslagen måste därför bedömas, inte som en färdig form, utan som en arkitektonisk strategi som ska utvecklas i samarbete med styrgrupp, investerare, operatörer m fl.

En förutsättning har också varit att i denna arkitektoniska strategi ska ingå utformningen av ett tydligt landmärke – en visuell signal och en symbolisk gest som förenar ”Earth Charter”s enkelhet, naturlighet och sundhet med välfärd, kultur och teknologi.

Tävlingen handlar i grunden om denna koppling. Vid första påsynen framstår uppgiften som en paradox, eftersom vi vant oss vid att uppfatta dessa begrepp som oförenliga motpoler. Inom byggnadsteknologin strävar man efter att arbeta ekologiskt och resursmedvetet, men strävandena begränsas oftast till låg- eller högteknologiska lösningar gällande drift och energiförbrukning. Dvs ur samhällssynpunkt ett förhållandevis begränsat område, om än viktigt.

Tävlingen efterlyser istället en helhetssyn på samspelet mellan natur, människa, kultur och teknologi – där anlitan av spetskompetens är en förutsättning inom samtliga områden. Därför värderas enkelhet, naturlighet, mental och fysisk hälsa på samma nivå som kultur, skönhet, fest, bekvämlighet och virtuell upplevelse. Ett koncept som tävlingsprogrammet sammanfattar i begreppet ”sunt förnuft – ett enpunktsprogram”.

Att få svar på dessa grundläggande frågeställningar är tävlingens egentliga syfte och mål. Juryn har i sin bedömning av förslagen funnit rimligt övertygande svar på uppgiften och en god början till ett arkitektoniskt språk som kan utvecklas i riktning mot det givna uppdraget och utgöra grunden för en konkret anläggning.

För att säkerställa en fortsatt högkvalitativ utvecklingsprocess rekommenderar juryn att styrgruppen knyter till sig en DESIGNKOMMITTÉ i det fortsatta arbetet. Designkommittén bör representera högsta arkitektoniska kompetens, erkänd och med hög integritet, och utses i samråd med Sveriges Arkitekter.

JURYN'S BEDÖMNING AV TÄVLINGSFÖRSLAGEN

Vid bedömningen av tävlingsförslagen har ett antal kriterier varit särskilt betydelsefulla i diskussionen om de enskilda förslagen:

INNOVATION OCH ARKITEKTONISK KVALITET

1. TOLKNING OCH UTVECKLING AV PROGRAMMET/: förslagets innovativa tolkning av programmets idémässiga innehåll och dess arkitektoniska konsekvenser. Förhållande till samekulturen och regionen och dess påverkan på projektet.
2. IDENTITET – GLOBAL: förslagets signal- och symbolvärde sett i ett internationellt sammanhang.
3. IDENTITET – LOKAL: förslagets symbolvärde i relation till staden och deras integration med det omgivande rekreationsområde.
4. IDENTITET – NYCKELORD: hur harmonierar anläggningens uttryck med programmets kodord?
5. ARKITEKTONISKT UTTRYCK – OM MONUMENTALITET OCH ANONYMITET: hur uttrycker sig förslagen i begrepp av klassisk monumentalitet, integration och anonymitet?

FUNKTIONALITET OCH BYGGBARHET

6. FLEXIBILITET – I TID OCH FUNKTION: hur anpassbara är förslagen till utveckling av programinnehållet, etappvis utbyggnad och förändringar över tiden av verksamhetsinnehållet?
7. RUM OCH FUNKTION: hur är förslagen internt organiserade, och i vilken utsträckning utnyttjas synergieffekter mellan de olika aktiviteterna?
8. KONSTRUKTION OCH MATERIAL: översiktlig värdering av förslagets konstruktioner, materialval och därmed dess byggbarhet
9. EKONOMI
10. SÄRSKILDA FRÅGOR

1. TOLKNING OCH UTVECKLING AV PROGRAMMET

Tävlingsprogrammet beskriver en verksamhetsidé, och uppmanar till en utveckling av denna och dess problemställningar. Framför allt handlar det om begreppsparet kultur-natur och dess symbios med dagens välfärdssamhälle. Programmet efterfrågar konkret viss kapacitet

beträffande övernattnig, samling, utställningar, kliniker, forskning m m, men beskriver inte det samlade och slutliga innehållet, ens för en första etapp. Detta ger de tävlande rika möjligheter att tolka och utveckla den programmatiska idén.

Förslaget SPÅR uttrycker en lågmäld integration med omgivning och natur, och tar sin formala utgångspunkt i ett antal bilder av kultiverad natur från världens alla hörn. Hållningen blir nästan ödmjuk, och förslaget genomsyras av inspiration från samekulturen. Förslagets huvudstruktur bygger på ett upplevelseförlopp, en horisontell fjällstig längs en rad attraktioner, däribland en stor cirkelformad anläggning.

FOOTPRINT visar en dominerande och kontrasterande hållning till platsen, omgivningen och den lokala kulturen och är tillsammans med HUGIN & MUNIN de förslag som står i störst kontrast till SPÅR.

Förslaget BIEFFE-BAENIE uttrycker i sin arkitektoniska strategi, sitt tema och sitt spåk en integration med naturen på ett abstrakt, överordnat plan i den stora skalan.

PEAK OF INSIGHT tar sin utgångspunkt i samekulturen och dess rum, medan 8 SEASONS försöker uttrycka samekulturens årscykel i en sluten anläggning formad av berget och rörelsen i siffran 8.

Tävlingsförslagen innehåller generellt de önskade funktionerna, men utan att förhålla sig kritiskt eller innovativt till tävlingsprogrammet och utan att tillfoga eller kombinera sig fram till någon egen programmatisk strategi som skulle kunna utveckla idéunderlaget och skapa nya bilder. SPÅR förhåller sig tydligast till programmets önskemål om enkelhet och naturlighet i den dagliga verksamhetens skala, medan BIEFFE-BAENIE uttrycker den klaraste idén om en integrerad natur-kultur-uppfattning i sina arkitektoniska övervägningar och sitt arkitektoniska språk. 8 SEASONS redovisar som enda förslag idéer om namn och varumärke för anläggningen.

2. IDENTITET – GLOBAL

För att skapa en global identitet måste anläggningen framträda tydligt och karaktärsfullt. Det kan ske genom ett eget formuttryck, eller genom ett intressant samspel med omgivningen. Ett expressivt uttryck är i sig själv ingen garanti för en starkt identitet, eftersom det ovanliga inte nödvändigtvis är uttryck för det karaktärsfulla. Det fysiska uttrycket måste motsvara det idémässiga innehållet, och identiteten bör spegla ett nutida arkitektoniskt uttryck.

FOOTPRINT och HUGIN & MUNIN uttrycker en klar identitet som landmärken, men bygger bägge på modernismens heroiska gest och kontrasterande uttryck i relation till omgivningen. HUGIN OCH MUNINs båda torn ger dessutom en olycklig association till WTC och den 11 september.

BIEFFE-BAENIE och 8 SEASONS har båda starkt uttryck av landmärke, synliga från både luften och marken. 8 SEASONS lånar från science fiction-seriernas polarmiljöer, och visar ett isigt äventyrsslott i en glaciärliknande omgivning. BIEFFE-BAENIE står som rovdjurståndar eller halvt smälta isberg, strödda med lös hand över bergets topp.

SPÅR och PEAK OF INSIGHT har lägst värde som landmärke, mätt efter internationella normer. SPÅR bygger primärt på en innehållsmässig landmärkeseffekt (som man skulle kunna kalla Waterloo-effekten), och PEAK OF INSIGHT försöker bevara Östberget som det egentliga landmärket genom att placera sig en bit ner på bergssidan och lämna toppen orörd. En god tanke, som dock inte övertygar i detta fall.

3. IDENTITET – LOKAL

En tydlig lokal identitet framstår som viktig på den aktuella platsen. En viss överlappning med den globala identiteten kan förekomma, men den lokala identiteten ställer inte samma krav på en formmässig uttrycksfullhet. Den lokala identiteten kan dessutom uppstå som ett historiskt eller bruksmässigt betingat värde, knutet till en speciell plats – vilket förutsätter viss lokal kunskap. Den lokala identiteten kan vara vardaglig, eller den kan representera något upphöjt eller särpräglat – som exempel kan nämnas kyrkan eller det historiska monumentet kontra den speciella stadsparken eller den fina simhallen.

I kraft av deras storlek, placering och innehåll kommer alla förslagen att ha ett påtagligt lokalt identitetsvärde. Några kommer att framstå mer främmande än andra, och några kommer i högre grad att ingå som en ny del av vardagen.

FOOTPRINT och 8 SEASONS framstår som isolerade, främmande kroppar i det lokala landskapet. Genom sina formala uttryck står de som slutna, avvisande anläggningar som har tagit i anspråk större eller mindre delar av Östberget. De har så att säga landat på platsen från ovan, och har intagit denna utan att integrera sig med den eller omgivningen – förutom att ta vederbörlig hänsyn till skidpisterna.

SPÅR och BIEFFE-BAENIE har båda ett högt lokalt identitetsvärde, men på olika sätt. SPÅR inpassar sig i bergslandskapet och den plushöjdsbestämda upplevelsestigen, till vilken har knutits ett antal attraktioner, utnyttjar omgivningarnas rekreativa potential på ett sätt som kan jämföras med den engelska landskapsträdgården på 1700-talet. BIEFFE-BAENIE skapar ett nytt skulpturalt landskap, komponerat som en del av bergets slalompister och skogsbeklädnad, som tillsammans med nya utomhusaktiviteter bildar ett välkomnande, rekreativt och skulpturalt landskap med ett originellt uttryck. Formerna är enligt förslagsställaren inspirerade av "björntänder", men kan också ses som stora isklumpar på berget eller blott som mjuka organiska former upplysta från bergets inre.

HUGIN & MUNIN har liksom PEAK OF INSIGHT ett dominerande, avvisande och till platsen kontrasterande uttryck. HUGIN OCH MUNIN inför en stor stiliserad bergsformation, som liksom ett självständigt mellanled ska förmedla de båda höghusens förhållande till landskapet. Dessa arkitektoniska grepp är inte övertygande.

4. IDENTITET – NYCKELORD

Det är viktigt att avläsa förslagets globala och lokala identitet i relation till programmets nyckelord, som kretsar kring ENKELHET, NATURLIGHET, SUNDHET, MILJÖ och HISTORIA. Det formala uttrycket är arkitekturens sätt att uttrycka samhällets och programmets värderingar och innehåll. Det kan handla om egenskaper såsom hierarkisk

uppbyggnad, verkets auktoritet, symmetri och asymmetri, som var för sig kan uttrycka det perfekta och färdiga eller det dynamiska och expanderande.

BIEFFE-BAENIE smälter samman med landskapet och skapar en ny ”andra natur” i sig själv. Resultatet framstår varken som ren natur eller rena byggnadskroppar – volymerna lever i kraft av varandra och rumsligheten som uppstår mellan dem, och detta blir det viktigaste uttrycket och den egentliga höjdpunkten. Detta är ett mycket koncentrerat svar på uppgiften, eftersom samhörighet med naturen är det centrala budskapet i programmet. Samtidigt klarar förslaget att motivera sin egen skala.

SPÅR tar sin utgångspunkt i programmets nyckelord, och är det förslag som mest direkt förhåller sig till dessa. Förslaget är formalt dämpat och vill diskret inpassa sig i det lokala landskapet, men anstränger sig ändå till slut att leva upp till programmets stora areakrav och önskan att skapa ett synligt landmärke. Dessa strävanden synes komma i konflikt med varandra. SPÅR är dock det av tävlingens förslag som tydligast försöker skapa sin identitet genom platsens innehåll. Trots det verkar förslaget ofullgånget och osäkert om sin egen skala.

FOOTPRINT är med sin monumentala tornkonstruktion det förslag som tecknar platsen, naturen, enkelheten och historien mest otydligt. 8 SEASONS förhåller sig mycket indirekt till nyckelorden och placerar sig i en kontext av polar- och sciencefictionäventyr, vilket inte leder tankarna i riktning mot det naturliga, enkla, historiska och platsbestämda uttrycket. De åtta årstiderna framträder bara som ett postulat i den arkitektoniska formen samt i ett förslag till marknadsföringsstrategi.

HUGIN & MUNINs förhållande till programmets nyckelord är abstrakt, med hänsyn både till idé och arkitektoniskt språk, och placerar sig därför långt från programmets intentioner. Något liknande kan sägas om PEAK OF INSIGHT, som hänvisar till samekulturens värden men utan att ta hänsyn till skillnader i skala och innehåll, och transformerar rum och form till en annan värld utan att reflektera över förvandlingsprocessen.

5. ARKITEKTONISKT UTTRYCK – OM MONUMENTALITET OCH ANONYMITET

Ett landmärke måste ha ett inslag av monumentalitet, och kan visuellt inte uttrycka sig alltför anonymt. Innehållet eller verksamheten kan visserligen i sig själv konstituera ett landmärke om historien framkallar rätt bilder i medvetandet. En sort som kan kallas Waterloo-modellen. Men denna speciella typ av landmärke kan inte åstadkommas i den aktuella uppgiften, som inte har historien eller innehållet att bygga på förrän om ett antal år och som dessutom har synlighet som ett önskemål.

Vad kännetecknar ett landmärke? Ett landmärke kan uttrycka sig i en heroisk, klassisk centralfigur, men det kan lika väl visa sig i en tydlig och uttrycksfull gest utan att vara ett slutet eller avslutat vittnesbörd i sig själv.

En abstrakt monumentalitet, som ett ideologiskt statement, ger en symbol som inte är bunden till sin plats. Eiffeltornet har blivit en sinnebild för Paris, men skulle egentligen ha kunnat placeras på många andra platser – det krävs bara ett stort fält i ett stort stadslandskap. Sydneyoperan är knuten till sin placering vid vattnet, men inte till staden Sidney.

Christos' verk, å andra sidan, är tillfälliga men uttrycker en starkt platsanknuten monumentalitet och blir till landmärken eftersom bilderna av verken finns kvar långt efter att de avlägsnats. Louis Kahn hade en fantastisk förmåga att koppla landskap, rum och projekt till en odelbar helhet – Salt Lake Institute kan nämnas som ett exempel, även om det kanske inte är så känt utanför arkitektkretsar. Louisianamuseet i Danmark är ett exempel i mindre skala.

SPÅR är det mest anonyma av förslagen. Platsens innehåll är det primära, trots den lysande ”restaurangmånen” som skiner över Östersund och Jämtland. Förslaget ger därför inte den landmärkeseffekt som är avsikten med projektets idé och program.

BIEFFE – BAENIE skapar ett tydligt landmärke, med ett uttryck som gör det till en del av det totala landskapsrummet. Styrkan är att de organiska, expressiva formerna framstår, var för sig och tillsammans, som en oavslutad komposition som både direkt och indirekt påverkar den omgivande naturen. Förslagets uttryck står därmed i klar överensstämmelse med sitt program, och den signal det förmedlar är originell i sitt arkitektoniska uttryck.

8 SEASONS skapar ett expressivt landmärke, men blir i sitt neo-futuristiska språk ett uttryck för en klassisk monumentalitet, med en färdig komposition i ett slutet formspråk. Som typ är den modernistisk, och uttrycker också modernismens motsättning till den omgivande naturen.

HUGIN & MUNIN, FOOTPRINT och PEAK OF INSIGHT uttrycker alla den heroiska monumentaliteten hos en klassisk figur i en central komposition. De är sinsemellan mycket olika i sitt arkitektoniska språk, alltifrån en land-artinspirerad modernism till robust brutalism och postmodernism i sin enklaste form där formala element adderas till en samlad komposition. PEAK OF INSIGHT väljer en placering ett stycke ned på bergssidan för att bevara Östbergets topp som den naturliga höjdpunkten. Juryn finner tanken sympatisk, men finner att förslagets volym förtar idén.

6. FLEXIBILITET I TID OCH FUNKTION

Programmet innehåller en lång rad funktioner, som tillsammans skapar ett projekt. Det utgör en sammansatt helhet, men kan inte betecknas som en färdig anläggning. Det betyder att programmet kan komma att ändras drastiskt, och att anläggningen dessutom kommer att förändras under årens gång. Det sistnämnda kan nästan sägas vara ett givet villkor eftersom utvecklingen otvivelaktigt kommer att vara oförutsägbart, inte minst för ett projekt av denna karaktär.

Förslag som staplar olika funktioner ovanpå varandra är naturligtvis mer låsta för förändringar än förslag som placerar dem sida vid sida. Om anläggningen ska fungera optimalt måste programinnehållet dessutom kunna samordnas så att möjliga synergieffekter kan utnyttjas.

Principkompositionen och det arkitektoniska språket ska därför kunna tåla förändringar i storlek, i utbyggnadstidpunkt och kunna rymma helt nya element i framtiden. Dessa krav är ofrånkomliga i denna typ av projekt.

SPÅR har en varierande flexibilitet. Den stora cirkelformade anläggningen är sluten och låst i sin form, men i gengäld är utbyggnadsförloppet långs stigen helt öppet, i både tid, innehåll

och uttryck. Men den relativt stora utbredningen kan minska synergieffekten i den samlade anläggningen. Den cirkulära anläggningen låser dessutom hotell, auditorium och parkering ihop inom en enda enhet.

BIEFFE-BEANIE placerar sina funktioner sida vid sida utan att låsa storlekarna. Möjligheterna till en social integration bör vara goda inom den horisontalt orienterade anläggningen, som inte är bunden till en definitiv yttre form och som har överljuset, "lanternorna" eller de lysande "isklumparna" som samlande arkitektoniskt motiv. Detta motiv ger projektet stor frihet, samtidigt som flexibiliteten i innehåll och utbyggnad är stor.

8 SEASONS är skapat i ett flytande, dynamiskt formspråk, men bildar en avslutad rörelse - från himlen via tornet i ett glidande förlopp genom hotelldelen över bron till arenan och tillbaka "till himlen". Konceptet är flexibelt för ändringar men är färdigt i sin yttre komposition vilket gör det svårt att senare addera ytterligare delar. Visdomscentrum, samecentrum och hälsocentrum är placerade som delar av hotellbyggnaden, vilket inte främjar synergieffekter eller möjligheter till flexibilitet över tid.

HUGIN & MUNIN samlar sina funktioner under en konstgjord kulle. En stort vattenmotiv med en genomgående ljusspalt samlar och skapar hierarki inom den stora anläggningen. Kullen är en låst form, och anläggningens flexibilitet ligger i den inre fördelningen och användningen av ytorna.

FOOTPRINT och PEAK OF INSIGHT staplar och packar funktionerna i en samlad byggnad. Det ger ett effektivt vertikalt utnyttjande, men den vertikala rörelsen främjar inte synergieffekten, jämfört med en fri horisontal rörelse. Flexibiliteten blir därmed begränsad.

7. RUM OCH FUNKTION

Juryn har funnit att en horisontal placering av funktioner sida vid sida befrämjar flexibilitet och synergieffekter. En på marken utbredd anläggning ger å andra sidan för stora interna avstånd, och lösningen står därför att finna någonstans emellan. En sammansatt närmiljö blir därför önskvärd, eftersom utspridning kommer att minska synergieffekten, isolera funktionerna och tunna ut aktiviteterna. Å andra sidan kommer närhet mellan verksamheter inte nödvändigtvis att skapa samordning och synergi om de enskilda funktionerna inte är kopplade på ett sätt så att man naturligt möter andra verksamheter, människor och upplevelser längs den väg som var ens ursprungliga ärende.

Dessutom är det viktigt att funktionerna framstår som självständiga enheter, och inte uppfattas som delar av något annat, som en utställning i ett hotell t ex. Även lokalernas ljusförhållanden och utsiktsmöjligheter, arenans flexibilitet och hotelldelens drift har diskuterats.

SPÅR har, genom sin hopkoppling av funktioner i en cirkulär form, en låst situation. I övrigt verkar förslaget dock ha en dynamisk plan, även om hotellet lätt kan bli dominerande och arenans utformning är oklart redovisad.

BIEFFE-BAENIE placerar hotell och arena inom en i övrigt horisontell tvåvåningsanläggning som är inskuren i berget. Förslaget tar stor yta i anspråk, men uppnår i sitt organiska formspråk god flexibilitet och en intern funktionell likvärdighet. Ljusförhållandena i den

underjordiska delen måste förbättras, men hotellet och arenan tar väl vara på platsens kvaliteter. Hotellets planlösningar förefaller ostuderade.

8 SEASONS delar anläggningen i två delar, en arenadel och en hotelldel, sammanbundna med en bro och en underjordisk körväg. Därigenom försämras överblicken över anläggningen, och den ensidigt orienterade hotelldelen utnyttjar inte det öppna, stora landskapet. Hotell och arena verkar vara funktionellt utformade och restaurangen tar in hela horisonten, även om tornets höjd knappast befrämjar flygtrafiken.

FOOTPRINT bygger på ett koncentrerat, vertikalt koncept med rationella och goda planlösningar. I gengäld blir byggnadshöjden våldsamt och den konstgjorda skidbacken kommer knappast att höja anläggningens konkurrenskraft och standard gentemot andra skidanläggningar. HUGIN & MUNIN har en liknande huvuduppläggning, men delar hotellet i två torn och samlar alla övriga funktioner inom den konstgjorda kullen. Uppdelningen av hotellet på två huskroppar verkar opraktiskt ur driftsynpunkt.

PEAK OF INSIGHT låser sitt program i en cirkulär, central komposition. Anläggningen får ett omotiverat stort tomt rum över arenan och hotellet, som fördelar sig ut i fyra armar, utnyttjar långt ifrån alla möjligheter till utsikt över landskapet.

8. KONSTRUKTION OCH MATERIAL

Konstruktiva principer och material behandlas mycket översiktligt i tävlingsförslagen, och juryns synpunkter blir därefter. Dessutom är förslagsställarnas uppgifter av mycket varierande i omfattning.

PEAK OF INSIGHT omnämner konstruktioner och material som ”återvinningsbara”. Fasaderna är huvudsakligen utförda i naturmaterial, med dominans av fjällpanel, furu och torv. Det föreslås solceller på taket och luftrening med växer i särskilda växthus. Placeringen av dessa växthus förefaller inte valda utifrån växternas behov.

FOOTPRINT består av en rationell betongkonstruktion, och är tänkt med naturlig ventilation, luftrening, solceller och solfångare. Byggnadstekniskt framstår förslaget som mycket realistiskt och genomtänkt.

8 SEASONS bygger på en betongbjälklagskonstruktion, med fasader av ett glaskompositmaterial. Förslaget verkar konstruktivt genomtänkt, även om juryn har svårt att få skalorna för plan och sektion att passa ihop.

HUGIN & MUNIN omnämner material mycket översiktligt, och höghusdelarnas beklädnad av svart skiffer och koppar överensstämmer dåligt med illustrationernas genomsiktlighet. Den konstgjorda kullen beskrivs konstruerad i stål och limträ.

BIEFFE-BAENIE är en betongkonstruktion med dubbel glasfasad i hotelldelen. Dubbelfasadens yttre glasskikt är screentryckt i mönster med varierande täthet. Det skulle kunna vara upplagt för solceller som avskärmning, och gradvisa övergångar skulle kunna ge förslaget en styrka som inte finns i de traditionella fönsterpartierna i förslagets illustrationer.

Konstruktionerna är inte genomarbetade, och illustrationer av förslagets interiörer avslöjar en del praktiska och estetiska problem.

SPÅR föreslår träkonstruktioner för den stora, horisontella och cirkulära byggnaden. Illustrationer och sektioner talar inte riktigt samma språk, och det är svårt att föreställa sig det inre, kringbyggda området som orörd naturmark efter utsprängning av arena och parkeringsgarage i berget under. Material och konstruktioner är inspirerade av samekulturen, men förslaget tar endast i mycket begränsad omfattning hänsyn till skillnaden i skala mellan samernas små, lätta tältliknande konstruktioner och den aktuella anläggningen.

9. EKONOMI

Juryn har inte sett det som meningsfullt att göra någon bedömning av förslagets bygg- eller driftskostnader. Dels är det ännu alltför tidigt att med säkerhet bedöma anläggningens slutliga storlek och utformning, dels ger presentationerna av förslagen inte tillräckligt tillförlitligt underlag.

10. ÖVRIGT

Förslagets trafiklösningar ger inte anledning till några särskilda kommentarer. De bästa lösningarna använder sig av bussparkering utomhus och en kombination av bilparkering på mark och i garage. Gondolbanan är väl inarbetad i förslagen, med hänsyn till den osäkerhet som ännu råder kring denna del av projektet.

Förslag som respekterar angivna höjdgränser är att föredra, eftersom överträdelser kommer att orsaka begränsningar i den flygtrafik som är en viktig förutsättning för anläggningen.

Skidpisterna respekteras i alla förslagen. Huruvida en konstgjord ökning av backens fallhöjd kommer att märkbart öka anläggningens konkurrenskraft är tveksamt, men bör studeras vidare tillsammans med hanteringen av övriga lokalteter.

Programmets önskemål och hänvisningar till samekulturen har fungerat som en inspirationskälla för flera av förslagen. Flera av förslagsställarna har dock tagit samekulturens bildspråk alltför bokstavligt och inte förmått omsätta tradition och inspiration till ett nutida, idémässigt och arkitektoniskt språk.

Naturen och naturlighet är i flera av förslagen inarbetade i de byggnadstekniska lösningarna, men även i det avseendet framstår de förslagna lösningarna som standardlösningar som inte integrerats i förslagets koncept.

SAMMANFATTANDE VÄRDERING

De ovan redovisade bedömningskriterierna (1 – 9) har inte samma viktning, och kan därför inte direkt sammanställas till ett poängsystem. Avsikten med dessa kriterier är att säkra en

bredd och allsidighet i diskussionen, inom ramarna för de huvudfrågor som juryn funnit betydelsefulla i relation till den givna uppgiften.

Juryn har lagt huvudvikten vid arkitektonisk kvalitet, flexibilitet och utvecklingsmöjligheter samt förslagens möjligheter att spegla konceptet **Landmark Northern Europé – "Breath of Life"**.

JURYNS BESLUT

Juryn har till vinnare i tävlingen valt BIEFFE-BAENIE såsom det förslag som ger de bästa förutsättningarna att utvecklas i enlighet med Breath of life-konceptets intentioner.

Juryns beslut var inte enhälligt. Ledamoten Nils Mjaaland reserverade sig mot förslaget Bieffe-baenie som vinnare.

BIEFFE-BAENIE har utvecklat ett arkitektoniskt språk som med sina organiska former på ett originellt sätt står i samklang med den naturgivna omgivningen. Förslaget är platsspecifikt i sin strategi och form, och behandlar därmed balansen mellan natur och kultur i sitt överordnade koncept. Landmärkeseffekten är tydlig och anläggningen framstår som unik utan att vara låst i en färdig form. Kompositionen är öppen och kan utvecklas i många riktningar. Anläggningen är originell och försvarar sin skala utan att framstå som ett främmande element i det lokala rekreationslandskapet. Tvärtom kommer förslaget att kunna tillföra Östberget en ny dimension som ett välkomnande, artificiellt landskap i symbios med det existerande, och därmed bli ett stort natur-konst-landskap.

Förslagets huvuddisposition övertygar, men förslagsställaren har inte förmått utveckla programmets koncept utöver det givna. Förslaget kan vinna mycket på att bearbetas i såväl konstruktiv, byggnadsteknisk, funktionell, estetisk som ekologiskt avseende. Detta bör ske i samarbete med styrgruppen och den framtida anläggningens blivande operatörer. Juryn anser detta utvecklingsarbete vara helt avgörande för hela projektets framtid, liksom att en omfattande bearbetning av lokaler, konstruktioner, ljusförhållanden och material är absolut nödvändig. Juryn föreslår också, som nämnts inledningsvis, att en designkommitté knyts till projektet för att säkerställa den nödvändiga utvecklingen och kvaliteten i koncept och arkitektonisk design.

Med dessa förutsättningar kommer förslaget utan tvivel att bli ett viktigt landmärke, både i direkt och i överförd bemärkelse. Direkt med hänsyn till den arkitektoniska kvaliteten, indirekt med hänsyn till platsens och anläggningens innehåll som förutom att ge svar på en ny balans mellan människa, natur och kultur också kommer att medföra en förnyelse inom rekreation och vällevnad, sett i ett internationellt sammanhang. När förslagets idé utvecklas kommer med tiden anläggningens samlade koncept att dominera över det arkitektoniska uttrycket som landmärke.

Det är juryns fasta övertygelse att det med denna tävling, och valet av BIEFFE-BAENIE, har lagts en viktig grund för det fortsatta projektet.

Östersund den 20 maj 2003

Lars Wallrup

Farshid Moussavi

Gunnar Johansson

Nils Mjaaland

AnnaLena Rudolfsson

Steen Høyer

Ellen Arnesson

Sören Westin

Martin Jacobsson

Bert Sjödin

Mats Svensson

FÖRSLAGSSTÄLLARE

Enligt tävlingsförslagets namnsedlar, öppnade efter avslutad bedömning och juryns godkännande av juryutlåtandet:

8 SEASONS

Live Communication Ltd och Zaha Hadid Architects

BIEFFE-BEANIE

Wingårdh Arkitektkontor AB, genom

Gert Wingårdh och Per Söderberg, arkitekter SAR/MSA

Medarbetare:

Anna Höglund, arkitekt SAR/MSA, byggnadsingenjör

Hanna Samuelsson, arkitekt

Jacek Zalecki, arkitekt, 3D Graphic designer

Fredrik Gullberg, 3D Graphic designer

Pål Ericksson, Graphic design and development-manager

Ola Frödell, 3D Graphic designer

Maria Olausson, civilingenjör

FOOTPRINT

Tegnestuen Vandkunsten Aps, genom

Kristian Seier och Knud Kappel

HUGIN & MUNIN

Lund och Valentin arkitekter, genom

Jan Izikowitz (ansvarig), Bo Karlberg och Lars Erik Berghog

Medarbetare:

Peo Johansson

Sverker Karlsson

Görel Abrahamsson

Magnus Almung

Håkan Sundell

Paula Isaksson

Leif Aronsson

PEAK OF INSIGHT

arkitekt rolf bergsten och **SWECO FFNS ARKITEKTER I ÖSTERSUND**, genom
Hans Aldefelt, Mats Aldefelt och Rolf Bergsten

Medhjälpare:

Thorbjörn Andersson

P-G Hillinge

Lars Thofelt

SPÅR

Stein Halvorsen AS sivilarkitekter MNAL, genom
Stein Halvorsen, sivilarkitekt MNAL

Medarbetare:

Carl Johan Westerlund, Stud.arch.

Mattias Ekman, Stud.arch.

Beate Eikrem, sivilarkitekt MNAL

Magnus Rynning-Tønnesen, sivilarkitekt MNAL

Lars Flugsrud, landskapsarkitekt MNLA

Hege Mikkelstuen, landskapsarkitekt MNLA